

HAPSc Policy Briefs Series

Vol 4, No 2 (2023)

HAPSc Policy Briefs Series

Permacrises and Polycrises: Outlining the Contemporary Security Environment through References to Strategic Documents of Regional and International Actors

Georgios Koukakis

doi: [10.12681/hapscpbs.36661](https://doi.org/10.12681/hapscpbs.36661)

Copyright © 2023, Georgios Koukakis

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

To cite this article:

Koukakis, G. (2023). Permacrises and Polycrises: Outlining the Contemporary Security Environment through References to Strategic Documents of Regional and International Actors. *HAPSc Policy Briefs Series*, 4(2), 55–64.
<https://doi.org/10.12681/hapscpbs.36661>

Permacrises and Polycrises: Outlining the Contemporary Security Environment through References to Strategic Documents of Regional and International Actors¹

Georgios Koukakis²

Abstract

The contemporary security environment has been characterised as an environment of permacrises and polycrises, indicating the simultaneous occurrence of crises in different fields, which is evident in a plethora of strategic documents containing relevant references that indicate the existence or emergence of a variety of threats and risks. The purpose of this analysis is to highlight the main threats and risks of the contemporary security environment through a comparative analysis of several strategic documents of international and regional actors.

Keywords: China, European Union, Germany, Japan, NATO, Russia, Security Environment, Strategy, USA.

Αεικρίσεις και Πολυκρίσεις: Σκιαγραφώντας το Σύγχρονο Περιβάλλον Ασφάλειας μέσα από Αναφορές Στρατηγικών Εγγράφων Περιφερειακών και Διεθνών Δρώντων

Γεώργιος Κουκάκης³

Περίληψη

Το σύγχρονο περιβάλλον ασφάλειας έχει χαρακτηριστεί ως ένα περιβάλλον αεικρίσεων και πολυκρίσεων, καταδεικνύοντας την ταυτόχρονη εμφάνιση κρίσεων σε διάφορα πεδία, η οποία είναι έκδηλη σε μία πληθώρα στρατηγικών εγγράφων, τα οποία περιέχουν σχετικές αναφορές που καταδεικνύουν την ύπαρξη ή ανάδυση ποικίλων απειλών και κινδύνων. Σκοπός της παρούσας ανάλυσης είναι η ανάδειξη των κυριότερων απειλών και κινδύνων του σύγχρονου περιβάλλοντος ασφάλειας μέσα από τη συγκριτική ανάλυση διάφορων στρατηγικών εγγράφων διεθνών και περιφερειακών δρώντων.

Keywords: Γερμανία, Ευρωπαϊκή Ένωση, ΗΠΑ, Ιαπωνία, Κίνα, NATO, Περιβάλλον Ασφάλειας, Ρωσία, Στρατηγική.

¹ To cite this paper in APA style: Koukakis, G. (2023). Permacrises and Polycrises: Outlining the Contemporary Security Environment through References to Strategic Documents of Regional and International Actors. *HAPSc Policy Brief Series*, 4(2), 55-64. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.36661>

² Master of Arts in «Governance, Development and Security in the Mediterranean» of the University of the Aegean, Analyst of Center for International Strategic Analyses (KEDISA), Member of the Hellenic Institute of Strategic Studies (HELISS) and Research Associate of "HERMES" Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy (I.I.A.S.GE.), Greece.

³ Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης στη «Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη και Ασφάλεια στη Μεσόγειο» του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Αναλύτης του Κέντρου Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων (ΚΕΔΙΣΑ), Μέλος του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών (ΕΛ.Ι.Σ.ΜΕ.) και Ερευνητικός Συνεργάτης του "ΕΡΜΗΣ" Ινστιτούτο Διεθνών Υποθέσεων, Ασφάλειας & Γεωοικονομίας (Ι.Δ.Υ.Α.ΓΕ.).

Εισαγωγή

Το σύγχρονο περιβάλλον ασφάλειας έχει χαρακτηριστεί από πολλούς δρώντες ως ένα περιβάλλον *αικρίσεων*⁴ και *πολυκρίσεων*,⁵ υποδηλώνοντας ότι η ταυτόχρονη εμφάνιση μακροχρόνιων κρίσεων σε διάφορους τομείς της καθημερινότητάς μας αναμένεται να αποτελέσει τη μελλοντική *κανονικότητα*. Η προαναφερθείσα εκτίμηση είναι έκδηλη σε μία πληθώρα στρατηγικών εγγράφων περιφερειακών και διεθνών δρώντων, τα οποία περιέχουν σχετικές αναφορές που καταδεικνύουν την ύπαρξη ή ανάδυση ποικίλων *απειλών* και *κινδύνων*, αποσκοπώντας στη λήψη κατάλληλων μέτρων αντιμετώπισής τους από τους υφιστάμενους και συνεργαζόμενους φορείς.

Ο όρος *περιβάλλον ασφάλειας* (security environment) περιλαμβάνει τις υπάρχουσες και εν δυνάμει *απειλές* (threats) και *κινδύνους* (risks) που περιστοιχίζουν έναν δρώντα, θέτοντας σε κίνδυνο την ασφάλειά του λόγω των *πράξεων* των απειλών ή των *επιπτώσεων* των κινδύνων. Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί το γεγονός ότι ο όρος *απειλή* συνήθως αφορά κάποιον δρώντα με φυσική ή/και νομική υπόσταση⁶ ο οποίος στρέφεται εκούσια εναντίον κάποιου άλλου, ενώ ο όρος *κίνδυνος* αναφέρεται συνήθως σε κάποιο φυσικό φαινόμενο, κατάσταση ή αλληλεπίδραση,⁷ η οποία έχει αρνητικές συνέπειες για κάποιον δρώντα (Wallerand & Keohane, 1999:91). Αρκετές φορές ωστόσο –κυρίως για λόγους απλούστευσης– δεν γίνεται διάκριση μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών, ενώ ορισμένες φορές οι απειλές/κίνδυνοι αναφέρονται και ως προκλήσεις (challenges).

Σκοπός της παρούσας ανάλυσης είναι η ανάδειξη των κυριότερων απειλών και κινδύνων του σύγχρονου περιβάλλοντος ασφάλειας μέσα από τη συγκριτική ανάλυση της στρατηγικής ασφάλειας πέντε διεθνών και περιφερειακών δρώντων. Αυτοί περιλαμβάνουν έναν *περιφερειακό οργανισμό* (ΕΕ), ένα *διεθνή οργανισμό* (NATO), ένα κράτος της *αμερικανικής ηπείρου* (ΗΠΑ), ένα κράτος της *ευρωπαϊκής ηπείρου* (Γερμανία) και ένα κράτος της *ασιατικής ηπείρου* (Ιαπωνία).

Η δε σημασία της έγκειται στο γεγονός ότι η γνώση των εν λόγω απειλών και κινδύνων συμβάλλει στη διαμόρφωση ανάλογων *πολιτικών* (policies) από τους *λήπτες απόφασης* (decision makers) για την ανάπτυξη της *ανθεκτικότητας* (resilience), της πολυπόθητης αυτής ικανότητας που εξασφαλίζει αφενός την αποτελεσματική απόκρουση ή/και αντιμετώπιση των απειλών/κινδύνων και αφετέρου την ανάκαμψη ενός δρώντα με το πέρας της απειλής (Koukakis, 2023).

⁴ Ο σύνθετος όρος *αικρίση* (αεί- και -κρίση) χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει τη *μόνιμη παρουσία* κρίσεων και αποτελεί μετάφραση του αγγλικού όρου *permacrisis*.

⁵ Ο σύνθετος όρος *πολυκρίση* (πολύ- και -κρίση) χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει την *ταυτόχρονη* παρουσία *πολλών* κρίσεων διαφορετικής φύσης και αποτελεί μετάφραση του αγγλικού όρου *polycrisis*.

⁶ Ο όρος *φυσική/νομική υπόσταση* υποδηλώνει δρώντες όπως άτομα/ομάδες, κράτη, οργανισμούς, κ.λπ.

⁷ Τέτοιοι κίνδυνοι είναι η μόλυνση του περιβάλλοντος, η οικονομική/επιστιτιστική/ενεργειακή κρίση, κ.λπ.

Η Στρατηγική Πυξίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η *Στρατηγική Πυξίδα* (Strategic Compass) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 21 Μαρτίου 2022 (European Council, 2022), σχεδόν ένα μήνα μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι στο τελευταίο μέρος του εγγράφου με τίτλο *Συμπεράσματα* αναφέρεται ότι η ΕΕ σχεδιάζει να κάνει ένα κβαντικό άλμα κατά την επόμενη δεκαετία, με στόχο να γίνει ένας πιο διεκδικητικός και αποφασιστικός *πάροχος ασφάλειας*, καλύτερα προετοιμασμένος για την αντιμετώπιση των σημερινών και μελλοντικών απειλών και προκλήσεων (European Union External Action, 2022:62).

Όσον αφορά το περιβάλλον ασφάλειας, το εν λόγω στρατηγικό έγγραφο καταδεικνύει τις κυριότερες απειλές/κινδύνους στο τμήμα του με τίτλο *Ο κόσμος που αντιμετωπίζουμε* (European Union External Action, 2022:17-23), το οποίο βασίζεται στην *Ανάλυση Απειλής της ΕΕ* (EU Threat Analysis). Η πρώτη απειλή που καταδεικνύεται μέσα στο έγγραφο είναι τη *Ρωσία*, η οποία αναφέρεται ότι παραβιάζει το διεθνές δίκαιο και τις αρχές του Καταστατικού Χάρτη (ΚΧ) του ΟΗΕ, υπονομεύοντας την Ευρωπαϊκή και παγκόσμια ασφάλεια και σταθερότητα. Ακολούθως το έγγραφο αναφέρεται στην *Κίνα*, την οποία χαρακτηρίζει αφενός μεν ως εταίρο για συνεργασία, αφετέρου δε ως οικονομικό ανταγωνιστή και συστημικό αντίπαλο (Κουκάκης, 2023β:58-60).

Τέλος η Στρατηγική Πυξίδα επισημαίνει τις αρνητικές συνέπειες των κινδύνων της τρομοκρατίας, του βίαιου εξτρεμισμού, του οργανωμένου εγκλήματος, της εμπορίας ανθρώπων, των υβριδικών συγκρούσεων, των κυβερνοεπιθέσεων, της εργαλειοποίησης της παράτυπης μετανάστευσης, της διασποράς των όπλων μαζικής καταστροφής (ΟΜΚ), της χρηματοπιστωτικής αστάθειας, των ακραίων κοινωνικών και οικονομικών αποκλίσεων, των εκστρατειών χειραγώγησης πληροφοριών, της ξένης παρέμβασης, της υπερθέρμανσης του πλανήτη σε συνδυασμό με τους γεωπολιτικούς ανταγωνισμούς, των συνεχιζόμενων περιφερειακών συγκρούσεων, της κλιματικής αλλαγής, της περιβαλλοντικής αποσάθρωσης, των φυσικών καταστροφών, και των παγκόσμιων υγειονομικών κρίσεων.

Το Στρατηγικό Δόγμα του ΝΑΤΟ

Το πλέον πρόσφατο *Στρατηγικό Δόγμα* (Strategic Concept) του ΝΑΤΟ εγκρίθηκε από τους ηγέτες των κρατών-μελών της Συμμαχίας στις 29 Ιουνίου 2022 (North Atlantic Treaty Organization, 2022a) κατά τη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής που πραγματοποιήθηκε στη Μαδρίτη (Κουκάκης, 2022c). Με το εν λόγω έγγραφο το ΝΑΤΟ ήθελε να διασφαλίσει ότι η Συμμαχία παραμένει ικανή και εφοδιασμένη με όλα τα απαραίτητα μέσα για το μέλλον, έχοντας ως όραμα τη διαμόρφωση ενός κόσμου όπου η κυριαρχία, η εδαφική ακεραιότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το διεθνές δίκαιο

θα είναι σεβαστά, και όπου κάθε χώρα θα μπορεί να επιλέξει το δικό της δρόμο, απαλλαγμένη από την επιθετικότητα, τον εξαναγκασμό και την υπονόμευση (North Atlantic Treaty Organization, 2022b:2).

Όσον αφορά τις κυριότερες απειλές/κινδύνους, το Στρατηγικό Δόγμα του 2022 τις καταδεικνύει στο τμήμα του με τίτλο *Στρατηγικό Περιβάλλον* (North Atlantic Treaty Organization, 2022b:3-6), αναφέροντας ως πιο σημαντική και άμεση απειλή τη *Ρωσική Ομοσπονδία* καθώς παραβιάζει τους κανόνες και τις αρχές που συνέβαλαν σε μια σταθερή και προβλέψιμη ευρωπαϊκή τάξη ασφαλείας. Η αμέσως επόμενη απειλή –αν και αναφέρεται λίγο αργότερα μέσα στο κείμενο– που καταδεικνύεται είναι η *Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας*, η οποία αμφισβητεί τα συμφέροντα, την ασφάλεια και τις αξίες της Συμμαχίας χρησιμοποιώντας μία πληθώρα πολιτικών, οικονομικών και στρατιωτικών μέσων, καθώς και υβριδικές επιχειρήσεις, επιχειρήσεις στον κυβερνοχώρο και παραπληροφόρηση για να προβάλλει την ισχύ της.

Τέλος, το έγγραφο αναφέρεται στους κινδύνους που εγκυμονούν από τις κακόβουλες δραστηριότητες στον κυβερνοχώρο και το διάστημα, την προώθηση εκστρατειών παραπληροφόρησης, την εργαλειοποίηση της μετανάστευσης, τη χειραγώγηση των ενεργειακών αποθεμάτων, τον οικονομικό εξαναγκασμό, την υπονόμευση των πολυμερών κανόνων και θεσμών, και την προώθηση αυταρχικών μοντέλων διακυβέρνησης. Ως κινδύνους καταδεικνύει επίσης την τρομοκρατία, τις συγκρούσεις, την ευθραυστότητα και αστάθεια πολλών κρατών, την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς και του περιβάλλοντος, την εξαναγκαστική μετανάστευση, την εμπορία ανθρώπων, την επένδυση σε νέες τεχνολογίες, τη διάβρωση της αρχιτεκτονικής μη διασποράς ΟΜΚ, την υποβάθμιση των κρίσιμων υποδομών, και την κλιματική αλλαγή.

Η Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών

Η τελευταία *Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας* (National Security Strategy) των ΗΠΑ δημοσιεύτηκε στις 12 Οκτωβρίου 2022 (The White House, 2022α), όντας η δέκατη όγδοη αμερικανική Στρατηγική (Koukakis, 2022a:9) και πρώτη για τον Πρόεδρο Biden, ο οποίος επισημαίνει ότι το εν λόγω έγγραφο στοχεύει στην προώθηση των ζωτικών συμφερόντων της Αμερικής με σκοπό να καταστήσει τις ΗΠΑ ικανές να ξεπεράσουν τους γεωπολιτικούς τους ανταγωνιστές, να αντιμετωπίσουν τις κοινές προκλήσεις και να θέσουν τον κόσμο σε μια σταθερή πορεία προς ένα φωτεινότερο και πιο ελπιδοφόρο αύριο (The White House, 2022b:2).

Όσον αφορά το περιβάλλον ασφαλείας, το εν λόγω στρατηγικό έγγραφο καταδεικνύει τις κυριότερες απειλές/κινδύνους στο πρώτο τμήμα του με τίτλο *Ο ανταγωνισμός για αυτό που έρχεται στη συνέχεια* (The White House, 2022b:6-12). Ως κυριότερες απειλές αναφέρει τη *Ρωσία* και την *Κίνα* (Koukakis,

2022b:127) –χαρακτηρίζοντας την πρώτη ως άμεση απειλή για το ελεύθερο και ανοιχτό διεθνές σύστημα και τη δεύτερη ως το μοναδικό ανταγωνιστή των ΗΠΑ που διαθέτει τόσο την πρόθεση όσο και τη δύναμη να αναμορφώσει τη διεθνή τάξη– και ως δευτερεύουσες το *Ιράν* και τη *Βόρεια Κορέα*, κυρίως λόγω των πυραυλικών και πυρηνικών τους δυνατοτήτων.

Τέλος, η Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας αναφέρεται στις κοινές παγκόσμιες προκλήσεις (κινδύνους) της κλιματικής αλλαγής, της υγειονομικής κρίσης, της πείνας και της φτώχειας, της οικονομικής ασφάλειας, της διασποράς ΟΜΚ, της τρομοκρατίας, των συγκρούσεων, των κυβερνοεπιθέσεων, της προστασίας των κρίσιμων υποδομών, και της ενεργειακής κρίσης.

Η Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Γερμανίας

Η *Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας* της Γερμανίας –η οποία δημοσιεύτηκε στις 14 Ιουνίου 2023 (Schreer, 2023)– αποτελεί το τέταρτο στρατηγικό έγγραφο που εξετάζεται στο παρόν άρθρο και έχει ιδιαίτερη αξία για δύο λόγους. Πρώτον επειδή η Γερμανία αποτελεί ένα από τα δύο ηγετικά κράτη-μέλη της ΕΕ,⁸ και δεύτερον επειδή το εν λόγω έγγραφο έχει ιστορική σημασία καθώς είναι η πρώτη Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας που δημοσιεύεται από τη Γερμανία (Κουκάκης, 2023α) –έπειτα από μία μακρά περίοδο εσωτερικών διαβουλεύσεων– με σκοπό τη διατήρηση της ασφάλειας για τους πολίτες και τη συνεισφορά στην ασφάλεια της Ευρώπης (The Federal Government, 2023:5).

Όσον αφορά τις κυριότερες απειλές/κινδύνους, το εν λόγω στρατηγικό έγγραφο τις καταδεικνύει στο τμήμα του με τίτλο *Το δικό μας περιβάλλον ασφάλειας* (The Federal Government, 2023:22-27), αναφέροντας ως πιο σημαντική απειλή για την ειρήνη και την ασφάλεια της Ευρω-Ατλαντικής περιοχής τη *Ρωσία*, της οποίας οι πολεμικές ενέργειες παραβιάζουν τον ΚΧ του ΟΗΕ και τη συνεργατική τάξη ασφάλειας της Ευρώπης. Στη συνέχεια το έγγραφο αναφέρεται στην *Κίνα*, την οποία χαρακτηρίζει –υιοθετώντας πλήρως τη σχετική διατύπωση της Στρατηγικής Πυξίδας– ως συνεργάτη, ανταγωνιστή και συστημικό αντίπαλο.

Τέλος, η Στρατηγική αναφέρεται στους πολέμους, τις κρίσεις και τις συγκρούσεις στη γειτονία της Ευρώπης, τον εξτρεμισμό, την τρομοκρατία, τη διάβρωση της αρχιτεκτονικής μη διασποράς ΟΜΚ, τους Χημικούς, Βιολογικούς, Ραδιολογικούς και Πυρηνικούς (ΧΒΡΠ) παράγοντες, την εξασθένιση των οικονομικών και χρηματοπιστωτικών σχέσεων, την πανδημία του COVID-19, την οικονομική εξάρτηση, την ανάγκη μετάβασης σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), τον ανταγωνισμό στον τομέα της τεχνολογίας, τη σημασία των κρίσιμων υποδομών, τις κυβερνοεπιθέσεις, τη δράση ξένων

⁸ Το άλλο ηγετικό κράτος-μέλος της ΕΕ είναι η Γαλλία. Ο εν λόγω χαρακτηρισμός οφείλεται αφενός στο γεγονός ότι αποτελούν ιδρυτικά κράτη-μέλη της ΕΕ και αφετέρου στην πολύπλευρη ισχύ που διαθέτουν, με αποτέλεσμα να ασκούν σημαντική επιρροή σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

υπηρεσιών πληροφοριών, το οργανωμένο έγκλημα, το παραεμπόριο, την κλιματική κρίση, τη φτώχεια και την πείνα, καθώς και την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος.

Η Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Ιαπωνίας

Η πλέον πρόσφατη –και δεύτερη κατά σειρά– *Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας* της Ιαπωνίας δημοσιεύτηκε στις 16 Δεκεμβρίου 2022 (Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2022), αποσπώντας την επιδοκιμασία τόσο του Υπουργού Εξωτερικών όσο και του Συμβούλου Εθνικής Ασφάλειας των ΗΠΑ (Κουκάκης, 2022). Αξίζει δε να σημειωθεί ότι το εν λόγω έγγραφο χαρακτηρίζει την παρούσα χρονική περίοδο ως ένα σημείο καμπής της ιστορίας, συμπληρώνοντας ότι η Ιαπωνία βρίσκεται στη μέση του σοβαρότερου και πολυπλοκότερου περιβάλλοντος ασφάλειας από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (National Security Council of Japan, 2022:2).

Οι κυριότερες απειλές/κίνδυνοι καταδεικνύονται στο τέταρτο τμήμα της Στρατηγικής Εθνικής Ασφάλειας της Ιαπωνίας με τίτλο *Το Περιβάλλον Ασφάλειας που Περιστοιχίζει την Ιαπωνία και οι Προκλήσεις Εθνικής Ασφάλειας της Ιαπωνίας* (National Security Council of Japan, 2022:17-23). Για ακόμα μία φορά η επιθετικότητα της *Ρωσίας* αναφέρεται ως πρώτη απειλή, καθώς διαταράσσει τα θεμέλια της διεθνούς τάξης, ενώ η προσπάθεια της *Κίνας* “να αναζωογονήσει το Κινεζικό έθνος” σε συνδυασμό με την ενίσχυση των αμυντικών της δυνατοτήτων, την αποχή της από διεθνή σχήματα συνεργασίας, και την απειλή χρήσης βίας στην Ταϊβάν, χαρακτηρίζεται ως η μεγαλύτερη στρατηγική πρόκληση για την Ιαπωνία. Στις προαναφερθείσες απειλές, το εν λόγω έγγραφο προσθέτει τη *Βόρεια Κορέα*, η οποία δεν έχει προβεί στις απαραίτητες ενέργειες όσον αφορά τα ΟΜΚ, εκτοξεύει συνεχώς βαλλιστικούς πυραύλους, ενισχύει τις πυρηνικές της δυνατότητες, και παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Τέλος, ως κίνδυνοι καταδεικνύονται οι κυβερνοεπιθέσεις, ο υβριδικός πόλεμος, η παραπληροφόρηση, οι ενέργειες εναντίον της ανεφοδιαστικής αλυσίδας και των κρίσιμων υποδομών, η βιομηχανική κατασκοπεία, ο οικονομικός καταναγκασμός, η αλλαγή του *status quo*, η πειρατεία, η τρομοκρατία, η διασπορά ΟΚΜ, οι φυσικές καταστροφές, η κλιματική αλλαγή, καθώς και η υγειονομική, επισιτιστική και ενεργειακή κρίση.

Πίνακας 1. Συγκριτικός πίνακας των απειλών και κινδύνων των στρατηγικών (εθνικής) ασφάλειας

Απειλές & Κίνδυνοι του Περιβάλλοντος Ασφάλειας	Στρατηγική Πυξίδα (ΕΕ)	Στρατηγικό Δόγμα (NATO)	Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας (ΗΠΑ)	Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας (Γερμανία)	Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας (Ιαπωνία)
Ρωσία*****	X	X	X	X	X
Κίνα*****	X	X	X	X	X
Βόρεια Κορέα**	-	-	X	-	X
Ιράν*	-	-	X	-	-
Τρομοκρατία *****	X	X	X	X	X
Βίαιος εξτρεμισμός**	X	-	-	X	-
Οργανωμένο Έγκλημα**	X	-	-	X	-
Εμπορία ανθρώπων**	X	X	-	-	-
Υβριδικές συγκρούσεις***	X	X	-	-	X
Κυβερνοεπιθέσεις*****	X	X	X	X	X
Εργαλειοποίηση μετανάστευσης**	X	X	-	-	-
Διασπορά ΟΜΚ*****	X	X	X	X	X
Χρηματοπιστωτική αστάθεια****	X	X	X	X	-
Ακραίες κοινωνικές αποκλίσεις*	X	-	-	-	-
Ακραίες οικονομικές αποκλίσεις**	X	-	-	X	-
Χειραγώγηση πληροφοριών/Κατασκοπεία***	X	X	-	-	X
Ξένη παρέμβαση**	X	-	-	X	-
Ένοπλες συγκρούσεις*****	X	X	X	X	X
Κλιματική αλλαγή*****	X	X	X	X	X
Περιβαλλοντική αποσάθρωση***	X	X	-	X	-
Φυσικές καταστροφές**	X	-	-	-	X
Υγειονομική κρίση (πανδημίες)*****	X	-	X	X	X
Κακόβουλες δραστηριότητες στο διάστημα*	-	X	-	-	-
Χειραγώγηση ενεργειακών αποθεμάτων***	-	X	X	-	X
Οικονομικός εξαναγκασμός**	-	X	-	-	X
Υπονόμευση των πολυμερών κανόνων/θεσμών*	-	X	-	-	X
Πρόωθηση αυταρχικών μοντέλων διακυβέρνησης*	-	X	-	-	-
Ευθραυστότητα & αστάθεια κρατών *	-	X	-	-	-
Καταστροφή πολιτιστικής κληρονομιάς*	-	X	-	-	-
Επένδυση σε νέες τεχνολογίες**	-	X	-	X	-
Υποβάθμιση κρίσιμων υποδομών/ανεφοδιαστικής αλυσίδας****	-	X	X	X	X
Επισιτιστική κρίση, Πείνα***	-	-	X	X	X
Φτώχεια**	-	-	X	X	-
ΧΒΡΠ παράγοντες*	-	-	-	X	-
Πειρατεία*	-	-	-	-	X

Σημείωση: Ο αριθμός των αστερίσκων δίπλα από κάθε απειλή/κίνδυνο υποδηλώνει τον αριθμό των δρώντων που αναφέρουν τις εν λόγω απειλές/κινδύνους στις αντίστοιχες στρατηγικές (εθνικής) ασφάλειας.

Πηγή: Επεξεργασία του Γεώργιου Κουκάκη

Συμπεράσματα

Από την εξέταση των εγγράφων στρατηγικής (εθνικής) ασφάλειας που πραγματοποιήθηκε καταδεικνύεται ότι τόσο η *Ρωσία* όσο και η *Κίνα* αποτελούν δύο από τις κυριότερες απειλές της διεθνούς έννομης τάξης και ασφάλειας, καθώς και τα πέντε σχετικά έγγραφα (Πίνακας 1) εμπεριέχουν ανάλογες αναφορές ως προς τη δράση τους. Αξίζει ωστόσο να επισημανθεί το γεγονός ότι η *Ρωσία* –αν και τον Φεβρουάριο του 2022 εισέβαλε στην Ουκρανία– δεν θεωρείται τόσο σημαντική απειλή όσο η *Κίνα*, η οποία χαρακτηρίζεται ως (ο μόνος ικανός και πρόθυμος) συστημικός ανταγωνιστής/αντίπαλος από τις ΗΠΑ, την ΕΕ και τη Γερμανία.

Αντιθέτως, η *Βόρεια Κορέα* αναγνωρίζεται ως απειλή μόνο από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, προφανώς λόγω των στενών σχέσεων των δύο δρώντων αλλά και της γειτνίασης της Ιαπωνίας με τη Βόρεια Κορέα, ενώ το *Ιράν* χαρακτηρίζεται ως απειλή μόνο από τις ΗΠΑ προφανώς λόγω των πυρηνικών του δυνατοτήτων και της μακροχρόνιας αντιπαράθεσης των δύο μερών.

Τέλος, οι κίνδυνοι του περιβάλλοντος ασφάλειας μπορούν να διαχωριστούν –σύμφωνα με τον αριθμό των δρώντων που περιέχουν αντίστοιχες αναφορές στα εξεταζόμενα στρατηγικά τους έγγραφα (Πίνακας 1)– στις ακόλουθες κατηγορίες:

✓ *Υψηλοί κίνδυνοι* (σχετικές αναφορές σε 4-5 στρατηγικά έγγραφα): Αυτοί περιλαμβάνουν την τρομοκρατία, τις κυβερνοεπιθέσεις, τη διασπορά των ΟΜΚ, τις ένοπλες συγκρούσεις, την κλιματική αλλαγή, τη χρηματοπιστωτική αστάθεια, τις πανδημίες, και την υποβάθμιση των κρίσιμων υποδομών και της ανεφοδιαστικής αλυσίδας.

✓ *Μέσοι κίνδυνοι* (σχετικές αναφορές σε 2-3 στρατηγικά έγγραφα): Αυτοί περιλαμβάνουν τις υβριδικές συγκρούσεις, τη χειραγώγηση των πληροφοριών και την κατασκοπεία, την περιβαλλοντική αποσάθρωση, τη χειραγώγηση των ενεργειακών αποθεμάτων, την επισιτιστική κρίση, το βίαιος εξτρεμισμός και το οργανωμένο έγκλημα, την εμπορία ανθρώπων και την εργαλειοποίηση της μετανάστευσης, τις ακραίες οικονομικές αποκλίσεις, την ξένη παρέμβαση, τον οικονομικό εξαναγκασμό, την εκμετάλλευση της τεχνολογίας, τη φτώχεια, και τις φυσικές καταστροφές.

✓ *Χαμηλοί κίνδυνοι* (σχετικές αναφορές σε 1 στρατηγικό έγγραφο): Αυτοί περιλαμβάνουν τις ακραίες κοινωνικές αποκλίσεις (ΕΕ), τις κακόβουλες δραστηριότητες στο διάστημα (ΝΑΤΟ), την υπονόμηση των πολυμερών κανόνων και θεσμών (ΝΑΤΟ), την προώθηση αυταρχικών μοντέλων διακυβέρνησης (ΝΑΤΟ), την ευθραυστότητα και την αστάθεια των κρατών (ΝΑΤΟ), την καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς (ΝΑΤΟ), τους ΧΒΡΠ παράγοντες (Γερμανία), και την πειρατεία (Ιαπωνία).

Ως εκ τούτου, οι λήπτες απόφασης θα πρέπει να έχουν υπόψιν τους ότι κατά τη διαμόρφωση των πολιτικών (policies) του φορέα που εκπροσωπούν –ειδικά εάν αυτός ανήκει στον ευρύτερο δημόσιο/κρατικό τομέα– θα πρέπει να *συμβουλευόνται πρώτα το αντίστοιχο στρατηγικό έγγραφο* που εκφράζει την επίσημη θεσμική πολιτική ασφάλειας, καθώς η συνεργασία με άλλους φορείς (όπως στην περίπτωση της Ρωσίας, της Κίνας, της Βόρειας Κορέας και του Ιράν) ενδέχεται να ελλοχεύει σημαντικούς κινδύνους ή να βρίσκεται εκτός θεσμικού πλαισίου. Επιπλέον, θα πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ασφάλειας⁹ για την ανάπτυξη της ανθεκτικότητας του φορέα τους, πρωτίστως απέναντι στους υψηλούς και δευτερευόντως τους μέσους και χαμηλούς κινδύνους.

References

- European Council. (2022, March 21). A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade. [Press Release]. Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/> (Accessed: 06/11/2023).
- European Union External Action. (2022). A Strategic Compass for security and defence. [Official Document]. Available at: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf (Accessed: 03/11/2023).
- Koukakis, G. (2022a). Establishing the Greek National Security Council: A Comparative Case Study Analysis with the National Security Council of the United States. *Global Security and Security Notes (GSIN)*, 6. https://www.buckingham.ac.uk/wp-content/uploads/2022/12/GSIN_6F.pdf (Accessed: 07/11/2023).
- Koukakis, G. (2022b). The National Security Strategy of the USA: Background, Recent Developments and Future Considerations Regarding the International Security Environment. *HAPSc Policy Briefs Series*, 3(2), 122–132. Available at: <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.33792> (Accessed: 07/11/2023).
- Koukakis, G. (2022c). The 2022 NATO Madrid Summit: Background, key decisions, and future considerations. “HERMES” Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy. Briefing Note 2/2022. Available at: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf (Accessed: 06/11/2023).
- Koukakis, G. (2023). Resilience: Highlighting its Importance for Security and Development through References to (National) Security Strategic Documents of International Actors. *HAPSc Policy Briefs Series*, 4(1), 77–87. Available at: <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.35186> (Accessed: 07/11/2023).
- Κουκάκης, Γ. (2022, Δεκέμβριος 23). Η νέα Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Ιαπωνίας: Ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει στον Ινδο-Ειρηνικό, η στήριξη των ΗΠΑ και η εκτιμώμενη αντίδραση της Κίνας. *Foreign Affairs The Hellenic Edition*. Διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.gr/articles/73958/georgios-koikakakis/i-nea-stratigiki-ethnikis-asfaleias-tis-iaponias> (Ανάκτηση: 10/11/2023).
- Κουκάκης, Γ. (2023α, Ιούνιος 18). Η πρώτη «ιστορική» Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Γερμανίας: Πώς βλέπει το Βερολίνο τον εαυτό του στον 21ο αιώνα και τι σημαίνει αυτό για τον κόσμο και την Ελλάδα. *Foreign Affairs The Hellenic Edition*. Διαθέσιμο στο: <https://www.foreignaffairs.gr/articles/74201/georgios-koikakakis/i-proti-%C2%ABistoriki%C2%BB-stratigiki-ethnikis-asfaleias-tis-germanias> (Ανάκτηση: 09/11/2023).

⁹ Τα μέτρα ασφάλειας (ανεξαρτήτως φορέα) συνήθως χωρίζονται σε: (1) *προληπτικά* τα οποία στοχεύουν στην αποτροπή της εκδήλωσης ενεργειών από μία απειλή ή/και τη θωράκιση του φορέα ώστε να μην υποστεί βλάβη από έναν κίνδυνο, (2) *κατασταλτικά* τα οποία στοχεύουν στον μετριασμό των αρνητικών συνεπειών μετά την εκδήλωση της ενέργειας μίας απειλής ή/και την επίδραση ενός κινδύνου και την απόκρουσή/εξάλειψή τους, και (3) *επακόλουθα* τα οποία στοχεύουν στην αποκατάσταση της βλάβης που υπέστη ο φορέας από την απειλή ή/και τον κίνδυνο.

- Κουκάκης, Γ. (2023β). Στρατηγική Πυξίδα: Η νέα Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ασφάλεια και την Άμυνα. *Η Ελλάδα, η Ευρώπη & ο Κόσμος*, 18, 55-65.
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. (2022, December 16). Adoption of the new “National Security Strategy (NSS)” (Statement by Foreign Minister HAYASHI Yoshimasa). [Press Release]. Available at: https://www.mofa.go.jp/press/release/press4e_003192.html (Accessed: 10/11/2023).
- National Security Council of Japan. (2022). National Security Strategy. [Official Document]. Available at: <https://www.cas.go.jp/jp/siryoku/221216anzenhoshou/nss-e.pdf> (Accessed: 10/11/2023).
- North Atlantic Treaty Organization. (2022a, June 30). NATO leaders approve new Strategic Concept. [Press Release]. Available at: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_197281.htm (Accessed: 06/11/2023).
- North Atlantic Treaty Cooperation. (2022b). NATO 2022 Strategic Concept. [Official Document]. Available at: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf (Accessed: 06/11/2023).
- Schreer, B. (2023, June 20). Germany’s first-ever National Security Strategy. International Institute for Strategic Studies (IISS). Διαθέσιμο στο: <https://www.iiss.org/en/online-analysis/online-analysis/2023/06/germanys-first-ever-national-security-strategy/> (Ανάκτηση: 09/11/2023).
- The Federal Government. (2023). Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany: National Security Strategy. [Official Document]. Available at: <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/National-Security-Strategy-EN.pdf> (Accessed: 09/11/2023).
- The White House. (2022a, October 12). FACT SHEET: The Biden-Harris Administration’s National Security Strategy. [Press Release]. Available at: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/10/12/fact-sheet-the-biden-harris-administrations-national-security-strategy/> (Accessed: 07/11/2023).
- The White House. (2022b). National Security Strategy, [Official Document]. Available at: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf> (Accessed: 07/11/2023).
- Wallander, C. & Keohane, R. (2002). Risk, threat, and security institutions. In R.O. Keohane (Ed.), *Power and Governance in a Partially Globalized World* (pp. 87-114). Routledge. Available at: <https://ds.amu.edu.et/xmlui/bitstream/handle/123456789/2769/Power%20%26%20governance%20in%20a%20partially%20globalized%20world.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=103> (Accessed: 10/11/2023).